

Innspill fra Organisasjon for Norske Fagskolestudenter til Utsynsmeldinga

Organisasjon for Norske Fagskolestudenter (ONF) ser frem til Utsynsmeldinga og vil med dette komme med innspill:

Utsynsmeldinga må vektlegge nødvendigheten av en annen dimensjonering innen HYU.

Når ONF nå gir innspill til Utsynsmeldinga, er det med en alvorlig bekymring. Vi er bekymret for at det store behovet samfunnet har for høyere yrkesfaglig utdanning (HYU) i dag og i fremtiden, ikke vil bli tilstrekkelig reflektert i meldinga. Manglende satsning på HYU vil hindre utvikling av kritisk kompetanse til fremtidens arbeidsliv, og gjøre det umulig å skape et Norge som er ledende innen grønn omstilling, digitalisering og helse / aldring.

Til tross for at både de store arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene lenge har vært tydelige på behovet, og at det er svært godt dokumentert, har vi enda ikke sett en satsning på HYU som radikalt endrer dimensjoneringen fremtidens arbeidsliv krever. Samfunnet trenger en helt annen dimensjonering av HYU enn det vi har i dag, og fagskolesektoren må prioriteres meget sterkt for å møte fremtidens kompetansebehov innen helse / aldring, tekniske fag / industriell innovasjon, digitalisering og det grønne skiftet. Det er kritisk at opptrappingen av HYU skjer nå, og at Utsynsmeldinga sterkt vektlegger nødvendigheten av dette.

NHOs kompetansebarometer og Kompetansebehovsutvalget

NHOs kompetansebarometer¹ viser oss årlig at arbeidslivets etterspørsel etter fagskoleutdannede er vesentlig høyere enn tilbudet. Over halvparten av bedriftene sier de mangler denne kompetansen. Undersøkelsen viser at bedriftene står klare til å ansette 12'000 med høyere yrkesfaglig utdanning.

Kompetansebehovsutvalget² understreker at utviklingstrekk som digitalisering, aldrende befolkning og det grønne skiftet gjør at etterspørselen etter høyere yrkesfaglig utdanning (HYU) med all sannsynlighet også vil øke i fremtiden, og fremhever viktigheten av at HYU får en større plass i dagens utdanningsystem.

Samfunnsøkonomisk analyse³ fremhever «Å styrke fagskolene fremstår som det viktigste for utdanningssystemet som helhet». Det er bred politisk enighet om at vi må styrke HYU i Norge for å sikre en arbeidsstyrke som har høy og relevant kompetanse, og som har god omstillingsevne.

Kompetanse- og kunnskapsbehov for det grønne skiftet⁴, som Oslo Economics skrev på oppdrag fra LO og NHO, viser tydelig hvilket enormt behov vi har for flere fagarbeidere og fagskoleutdannede når vi skal gjennomføre det grønne skiftet i industrien.

¹ [NHOs kompetansebarometer 2021: En kartlegging av NHOs medlemsbedrifters kompetansebehov i 2021](#)

² [KBU-temarapport-2022.pdf](#)

³ [Samfunnsøkonomisk Analyse - Dimensjonering av utdanningene.pdf](#)

⁴ [Ny rapport: Skyhøyt behov for flere fagarbeidere og fagskoleutdannede | Landsorganisasjonen i Norge \(lo.no\)](#)

På denne måten kan vi utdanne kloke hender til å løse dagens og fremtidens utfordringer. Likevel ser vi foreløpig ikke at pengene og tiltakene følger de gode intensjonene, vi ser ikke at fagskolene prioriteres.

Finansiering

Finansieringen av fagskolesektoren må endres slik at de reelle kostnadene dekkes og faste midler til kvalitetsarbeid og utvikling sikres. I tillegg må finansieringen økes betraktelig, slik at sektoren kan vokse i tråd med arbeidslivets behov og for å sikre at gratisprinsippet kan innføres i sektoren.

Evalueringen av finansieringssystemet peker på behov for kostnadskartlegging og bedre kommunikasjon, og at fylkenes måte å finansiere på gir uforutsigbarhet som hindrer god planlegging og bærekraftig utviklingsarbeid som kan sikre gode studieløp.

Kvalitetsutvikling og tilgang på finansiering henger sammen, og et reformert system for finansiering av HYU vil være en kritisk faktor for å sikre riktig kompetanse i fremtiden.

I dag utgjør totalfinansieringen en blanding av studentfinansiering, statlig tilskudd og fylkeskommunal finansiering. Dette gjør situasjonen usikker fra år til år og gir en generell underfinansiering av sektoren. Slik det fungerer i dag bidrar ikke de statlige driftsmidlene i særlig grad til å støtte opp under ambisjonene og utviklingsarbeidet som er nødvendig for å nå målene for sektoren.

Opptopping

Det er bred politisk enighet om at Norge trenger langt flere studieplasser innen HYU, og meld. St. 9 (2016-2017) *Fagfolk for fremtiden*⁵ er tydelig:

Regjeringen mener at norsk arbeids- og samfunnsliv har behov for flere fagskoleutdannede, og at veksten i utdanningssystemet fremover bør komme i fagskoleutdanningen fremfor i universitets- og høyskoleutdanningen. [...] I fremtiden bør en større andel av studentene studere innenfor fagskolesektoren. (Meld. St. 9 (2016-17) Fagfolk for fremtiden, s. 51)

Stortinget ba i 2020 regjeringen utarbeide en forpliktende opptappingsplan med 1000 nye studieplasser årlig over fem år. ONF er glade for at dette ble fulgt opp i Hurdalsplattformen. En slik opptappingsplan vil, om den følges av endringer i finansieringsstrukturen, bidra til å løse en av de største utfordringene til fagskolesektoren i dag, nemlig forutsigbarhet. Forutsigbarhet mangler for å fortsatt øke kvaliteten i fagskolesektoren.

Vi trenger i tillegg vesentlig høyere ambisjoner dersom vi skal sikre nok kvalifisert arbeidskraft i møte med framtidens utfordringer. En visjon om 100.000 fagskoleplasser i 2030 vil kunne tette gapet mellom tilbud og etterspørsel etter mennesker med praksisnær HYU.

Fagskolene står klare, søkerne er der, sektoren har bevist de siste årene at de klarer å håndtere en langt kraftigere vekst enn det Hurdalsplattformen legger til rette for, nå mangler det kun at politikken realiseres. Det enorme behovet for vekst i hørere yrkesfaglig utdanning må reflekteres i Utsynsmeldinga.

⁵<https://www.regjeringen.no/contentassets/f34b56ba52454667a46049aa550b42bc/no/pdfs/stm201620170009000dddpdfs.pdf>

Nasjonalt Kvalifikasjonsrammeverk (NKR)

Dagens Nasjonale kvalifikasjonsrammeverk forhindrer dessverre fagskolene i å utøve sitt samfunnsoppdrag på en tilfredsstillende måte. Dette resulterer i at Norge er avhengig av kvalifisert utenlandsk arbeidskraft da vi innen flere fagfelt ikke har lov til å tilby den utdannelsen som er etterspurt. Samtidig så skiller Norge seg ut i Europa med et kvalifikasjonssystem som kun åpner for høyere *akademisk* utdanning på nivå 6, 7 og 8 (Technopolis, 2020)⁶.

Yrkesfaglig utdanning er begrenset til nivå 5, *dette i motsetning til de fleste land i Europa. Utsynsmeldinga må understreke at Norge trenger å bygge en egen søyle for HYU slik at også vi utdanner mennesker med høy, konkurransedyktig kompetanse innen yrkesfag.*

Det er viktig å se utdanningssystemet i sin helhet og sørge for at de ulike sektorene komplimenterer hverandre slik at både dagens og morgendagens behov og utfordringer løses.

Mens Universitet- og høyskolesektoren skal tilby utdanning som *ikke primært* er definert av arbeidslivets skiftende behov, skal fagskolene nettopp tilby utdanning som er *erfaringsbasert, svarer på arbeidslivets behov og har direkte relevans for arbeidsmarkedet*. Skal dette systemet fungere på en god måte er det viktig å legge til rette for et *dualt system*, hvor universitetene og høyskolene tilbyr høyere akademisk utdanning med vekt på teori og forskning, og fagskolene tilbyr høyere yrkesfaglig utdanning som er erfaringsbasert og praksisnær.

Dette innebærer at begge disse søylene kan tilbys på alle nivå, med ulike typer læringsutbyttebeskrivelser. Som rapporten fra Technopolis (2020) påpeker er det ingen ting i veien for at «Regjeringen eller Stortinget bestemmer at vi også i Norge skal oppfatte tertiær utdanning og høyere utdanning som synonyme begreper for utdanning på NKR-nivåene 5-8».

Slik kan høyere yrkesfaglige utdanninger få status som høyere utdanning uten at noe blir endret for Universitets- og høyskoleutdanningen. Debatten her i landet, og alle endringene i andre europeiske land, tilsier at *en revisjon av NKR må legge til rette for at høyere yrkesfaglige utdanningsprogrammer kan utvikles også på NKR-nivå 6, 7 og 8*, samtidig som dagens høyere yrkesfaglige utdannelse videreføres på NKR nivå 5 med en oppdatert beskrivelse.

Det er essensielt at Utsynsmeldingen er tydelig på dette. Vi trenger en beskrivelse av høyere yrkesfaglig utdanning på NKR-nivå 6-8, som skiller seg fra beskrivelsen til Universitets- og høyskoletilbudene. Læringsutbyttet forutsettes å være på samme nivå, den generelle kompetansen bør være lik. Men, når det gjelder kunnskap og ferdigheter må den yrkesfaglige utdanningen vektlegge erfaringskompetanse og faglig kunnskap der den akademiske utdanningen vektlegger forskning og teori.

NOKUT fikk i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å utrede muligheten for parallelle sett med læringsutbyttebeskrivelser for de øverste nivåene i NKR (nivå over 5) med sikte på mulig endret innplassering av fagskoleutdanning. Lanseringen av denne utredningen har nylig blitt utsatt til april 2023. Bakgrunnen for en slik gjennomgang er at *The European Qualifications Framework*⁷ (EQF), åpner for parallelle sett med kvalifikasjoner ved at læringsutbyttebeskrivelsene innenfor et fagområde eller et yrkesfelt enten er forsknings- eller

⁶ [Technopolis: utredning om mulig parallell struktur i NKR 2020.pdf](#)

⁷ <https://europa.eu/europass/en/europass-tools/european-qualifications-framework>

erfaringsbasert. Dette gjør det mulig å ha flere ulike typer kvalifikasjoner på samme nivå i kvalifikasjonsrammeverket, med ulike læringsutbyttebeskrivelser.

Utviklingen kan gi grunnlag for et nytt to-løps system for høyere utdanning i Norge, med en UH-sektor som styres av UH-loven og forvaltes av staten og en fagskolesektor som styres av Lov om høyere yrkesfaglig utdanning og forvaltes regionalt. Sammen vil de to løpene åpne opp for et bredt spekter av utdanningsmuligheter som kan møte fremtidens kompetansebehov.

Oslo, 20.12.2022

Henning Skau
Styreleder

Thea Tuset
Fungerende leder

Kim Terje Loraas
Politisk Rådgiver